

Konsolidovaná účetní závěrka (3. část)

Daniel Horad

Po teoretickém úvodu v prvním dílu a praktické aplikaci jednotlivých konsolidačních metod v druhém dílu se již blížíme k závěru trilogie článků o konsolidované účetní závěrce. Podíváme se, co dělat, když nám nepatří celá konsolidovaná společnost, jak naložit s vykazovanými vztahy uvnitř skupiny, jak lze konsolidovanou účetní závěrku upravovat, a vše uzavřeme tvrzením, že konsolidovanou účetní závěrku tvoří jen rozvaha a výkaz zisku a ztráty.

Minoritní akcionář

V druhém díle článků o konsolidované účetní závěrce jsme používali plnou metodu konsolidace. Ta vychází z předpokladu, že máme rozhodující vliv v konsolidované dceřiné společnosti a z tohoto důvodu máme i kontrolu nad jejími aktivy a závazky. Takže jsme plnou hodnotu aktiv i závazků načetli do konsolidované účetní závěrky. Se stejnou logikou jsme postupovali u poměrné metody, jen s tím rozdílem, že naše kontrola aktiv a závazků konsolidované společnosti je právě poloviční. Je ovšem velký rozdíl mezi kontrolou a vlastnictvím. Můžeme něco zcela kontrolovat, protože není nikdo silnější než my, nicméně to ještě neznamená, že to něco i zcela vlastníme.

V účetnictví se vlastnictví projevuje podílem na vlastním kapitálu. Vlastníme-li například nějakou účetní jednotku z 80 %, pak to v konsolidované rozvaze zjednodušeně vyjádříme tak, že do konsolidovaného vlastního kapitálu zahrneme 80 % z hodnoty vlastního kapitálu dceřiné účetní jednotky.

Tím se ovšem dostaneme do drobných nesnází. Aktiva a závazky jsme zahrnuli do konsolidace v jejich plné výši, vždyť vlastníme 80 % akciového podílu. Vlastní kapitál jsme načetli ve výši našeho podílu, tedy v oněch 80 %. Pokud se ale stále pohybujeme ve sféře podvojného účetnictví, aktiva a pasiva se nám přestala rovnat. A to přesně o doposud nepromítnutých 20 % vlastního kapitálu dceřiné účetní jednotky. Co s nimi?

Vlastní kapitál to není, neboť nám to nepatří. Cizí zdroje to také nejsou, nikomu nic nedlužíme. Musíme tedy založit kategorii novou, zařazenou právě někde mezi vlastní kapitál a cizí zdroje. Tuto novou kategorii nazveme menšinový (minoritní) vlastní kapitál a její obsah budeme interpretovat jako podíl menšinových (minoritních) akcionářů na konsolidovaných aktivech a závazcích, resp. na konsolidovaném výsledku hospodaření.

Zkusme si to nyní ukázat na jednoduchém příkladu navazujícím na výše uvedené zadání. Za našich 120 získáme 80 % podíl v účetní jednotce, jejíž vlastní kapitál dosahuje hodnoty 100. Jak to bude vypadat?

Položka	Mateřská společnost	Dceřiná společnost	Prostý součet	Základní vyloučení	Menšinová akcionáři	Konsolidované hodnoty
Finanční investice	120	0	120	-120		0
Kladný konsolidační rozdíl			0	40		40
Zbýlá aktiva (mimo finanční investice)	280	170	450			450
Vlastní kapitál (mimo výsledek hospodaření)	150	100	250	-80	-20	150
Výsledek hospodaření			0			0
Menšinový vlastní kapitál			0		20	20
Závazky	250	70	320			320

Jak probíhalo základní vyloučení? Stejně jako v předchozích případech – porovnali jsme kupní cenu a nabytý vlastní kapitál. Jen s tím rozdílem, že jsme nenabýli celých 100 vlastního kapitálu dceřiné společnosti, ale pouhých 80 odpovídajících našemu akciovému podílu. Konsolidační rozdíl se tak vyhoupl na hodnotu $120 - 80 = 40$

Z vlastního kapitálu dceřiné účetní jednotky nám po vyloučení zůstalo 20. Ty nám jako konsolidující společnosti nepatří a nemůžeme je tak ve vlastním kapitálu ponechat. Přesuňme je tedy do zmiňovaného menšinového vlastního kapitálu.

A pokračujme dále, druhým rokem obohaceným o výsledky hospodaření běžného období:

Položka	Mateřská společnost	Dceřiná společnost	Prostý součet	Základní vyloučení	Menšinová akcionáři	Konsolidované hodnoty
Finanční investice	120	0	120	-120		0
Kladný konsolidační rozdíl			0	32		32
Zbýlá aktiva (mimo finanční investice)	280	170	450			450
Vlastní kapitál (mimo výsledek hospodaření)	150	100	250	-80	-20	150
Výsledek hospodaření	30	20	50	-8	-4	38
Menšinový vlastní kapitál			0		24	24
Závazky	220	50	270			270

Základní vyloučení pokračuje svým vlastním životem, promítli jsme první odpis s tím, že předpokládáme, že jsme si dobu odepisování konsolidačního rozdílu nastavili na pět let.

Zajímavěji se nám vyvíjí i ostatní položky vlastního kapitálu, neboť jsme z něj vedle původního podílu na vlastním kapitálu k datu akvizice ve výši 20 přiřadili o podíl na dosaženém výsledku hospodaření ve výši 20 % z 20, tedy ve výši 4.

Pro úplnost dodejme, že výše uvedený příklad jakož i praktická aplikace konsolidační metody obsahuje v sobě jednu nepřesnost, kterou se například Mezinárodní standardy účetního výkaznictví (IFRS) snaží řešit. A to je menšinový goodwill, obecně přeneseně do našich národních podmínek menšinový konsolidační rozdíl. Co je tím myšleno?

Pro odpověď se vraťme na začátek této kapitoly. Máme-li rozhodující vliv nad dceřinou společností, vykazujeme v konsolidaci veškerá aktiva i závazky. Tedy téměř veškerá, protože pro jednu položku to neplatí, a to pro konsolidační rozdíl. Ten jsme doposud vykazovali jen ve výši odpovídající našemu podílu. Pokud chceme vykázat skutečně celá aktiva, musíme konsolidační rozdíl propočítat i včetně části poměrně odpovídající podílu menšinových akcionářů. A tuto část jim přiznat, přirozeně včetně budoucích odpisů z ní vyplývajících.

Vylučování vzájemných vazeb

Mezi účetními jednotkami zařazenými do konsolidačního celku probíhá v účetním období více či méně transakcí, společnosti si navzájem poskytují služby, prodávají zboží nebo případně přeprodávají například stroje, který jedna ze společností již nepotřebuje a naopak druhá má pro něj uplatnění. Je to jako mezi divizemi jednoho podniku, jen s tím rozdílem, že se jedná o transakce mezi z pohledu práva nezávislými subjekty a tak z různých důvodů doprovází tyto transakce účtování o nákladech a výnosech, pohledávkách či závazcích, zásobách, dlouhodobém majetku apod. Z pohledu individuálních účetních jednotek jednoduše standardní záležitost.

Konsolidovaná účetní závěrka má vyvolat dojem jedné fiktivní účetní jednotky, která zveřejňuje svou účetní závěrku. Jinými slovy, tvůrce konsolidované účetní závěrky musí podniknout takové kroky, které z konsolidované účetní závěrky odstraní jakékoli stopy po zmiňovaných vzájemných obchodech. Tedy vyloučit vzájemné vazby.

Na obecné úrovni se rozlišují dvě základní skupiny vzájemných vazeb. Ty, které nemají dopad na výsledek hospodaření, resp. na vlastní kapitál, budeme nadále nazývat krátkodobými vzájemnými vazbami. Naopak vzájemné vazby, jejichž vylučování výsledek hospodaření nebo vlastní kapitál ovlivní, se tradičně označují jako dlouhodobé.

Krátkodobé vzájemné vazby

Vylučování krátkodobých vzájemných vazeb je technicky jednoduchou a jednorázovou záležitostí. Podívejme se na následující příklad:

Ve skupině podniků zařazených do konsolidačního celku má jedna za úkol ostatním společností vést účetnictví. Za tuto službu si přirozeně fakturuje smlouvenou odměnu, ta tvoří její výnosy. Podívejme se podrobně na vztah této společnosti s jednou vybranou dcerou. Té vyfakturovala v průběhu roku částky ve výši 10 měsíčně, poslední pohledávka nebyla do konce roku uhrazena. Jak bude vypadat konsolidace tabulkovou metodou týkající se tohoto vzájemného vztahu?

Položka	Společnost A	Společnost B	Prostý součet	Vyloučení vzájemných vazeb	Konsolidované hodnoty
Pohledávky	50	40	90	-10	80
Závazky	15	35	50	-10	40
Náklady na služby	180	590	770	-120	650
Tržby z prodeje služeb	300	430	730	-120	610

Ve sloupcích Společnost A a Společnost B jsou hodnoty převzaté z individuálních účetních závěrek. Společnosti měly v průběhu účetního období přirozeně vztahy i s dalšími firmami, ať v rámci konsolidačního celku nebo mimo něj. Ve sloupci Vyloučení vzájemných vztahů je pak eliminován konkrétní výše popsaný vztah vyplývající z vedení účetnictví, a to jak v rozvaze v podobě neuhrazené pohledávky společnosti A a závazku společnosti B za poslední měsíc, tak i ve výkazu zisku a ztráty v podobě ročních nákladů společnosti B a ročních tržeb společnosti A.

Jako vše v účetnictví i vylučování vzájemných vazeb je podvojnou operací, kterou můžeme zjednodušeně zapsat jako:

- Závazek MD | Pohledávka Dal
- Tržby MD | Náklady Dal

Vylučovat je možné, resp. přímo nutné jakékoli vztahy. Nemusí se týkat pouze základních kategorií pohledávek či závazků, nákladů na služby či tržeb z jejich prodeje. Vylučují se jakékoli pohledávky a závazky v obecném slova smyslu, tedy například i včetně dohadných položek aktivních či pasivních. A vylučují se i jakékoli náklady a výnosy, pozornost tedy musíme věnovat i jejich časovému rozlišování a eliminovat z rozvahy náklady a výnosy příštích období.

Vylučování vzájemných vazeb se obvykle děje na základě konsolidačních dotazníků, ve kterých společnosti zařazené do konsolidačního celku uvádějí přehled svých vzájemných vztahů s ostatními účetními jednotkami zařazenými do konsolidačního celku. Z tohoto důvodu je nezbytné, aby všechny firmy ve skupině tento konsolidační celek dobře znaly a měly k dispozici aktualizovaný přehled společností ve skupině. Každá krátkodobá vazba se nám tak v dotaznících objeví dvakrát a spojí se tak dohromady ve výše naznačený podvojný zápis. Co ovšem dělat, pokud jedna ze zainteresovaných společností „zapomene“? Jedná-li se o částku významnou vzájemnou vazbu, je vhodné při konsolidaci položit dotaz zúčastněným společnostem a informace o vzájemné vazbě napravit. U méně významných či nevýznamných vzájemných vazeb se uplatňuje pravidlo „matka má vždy pravdu“, informace pro vyloučení či nevyloučení vzájemné vazby se tak čerpá z podkladů od ve skupině důležitější účetní jednotky.

Existují ovšem i situace, kdy se podklady pro vyloučení krátkodobé vzájemné vazby „nepotkají“, jedna ze společností tvrdí, že má závazek například 50, druhá ze společností naopak hlásí pohledávku ve výši 20. A přitom se jedná o jeden a tentýž vztah. Jak je to možné? Uveďme si dva typické případy:

- Společnost A mohla k pohledávce v původní hodnotě 50 vytvořit opravnou položku ve výši 30. A díky tomu má její pohledávka za společností B netto hodnotu 20, hodnota závazku ve společnosti B vůči společnosti A přirozeně zůstává na původních 50. Jak postupovat při vylučování?

Položka	Společnost A	Společnost B	Prostý součet	Vyloučení vzájemných vazeb	Konsolidované hodnoty
Pohledávky	20		20	-20	0
Závazky		50	50	-50	0
Vlastní kapitál	-12		-12	12	0
Náklady na tvorbu opravných položek	18		18	18	0

Tentokrát pro přehlednost najdete v tabulce pouze hodnoty vztahující se k dané operaci. Je vidět, že se musíme současně zabývat i otázkou, kdy došlo k tvorbě opravných položek. To abychom věděli, jak korektně promítnout i samu tvorbu opravných položek, zda do výsledku hospodaření, byly-li opravné položky tvořeny letos, nebo do vlastního kapitálu v případě opravných položek tvořených v minulosti.

- Společnost A také nemusela být původním věřitelem společnosti B, mohla pohledávku nakoupit, a to za nižší než nominální hodnotu. V takovém případě nenajdeme tvorbu opravných položek, proti které promítneme rozdíl mezi hodnotou pohledávky ve společnosti A a hodnotou závazku ve společnosti B, musíme si tedy pomoci jinak. Správné řešení je v tomto případě otázkou úvahy, s jakým záměrem společnost A pohledávku koupila. Pokud ji koupila s cílem pomoci společnosti B od jejího závazku, pak se rozdíl mezi hodnotou závazku a hodnotou pohledávky (odepíše) ve prospěch výsledku hospodaření

běžného období, neboť je zřejmé, že společnost B nebude část svého závazku plnit a získala tak výhodu reprezentovanou v konsolidované účetní závěrce výnosem z odpisu závazku.

Je u ovšem i možnost, že společnost A bude vymáhat po společnosti B celou hodnotu pohledávky. V takovém případě se v konsolidované účetní závěrce vyloučí pohledávka a závazek v hodnotě 20 a zbylá část pohledávky se v rozvaze ponechá. V případě, že vymáhání bude úspěšné, bude společnost A a tím i celý konsolidační celek vykazovat výnos z úhrady nad pořizovací hodnotu pohledávky.

Příklady s rozdíly mezi poskytnutými informacemi k vylučování vzájemných krátkodobých vazeb nás postupně přenáší k vzájemným vazbám dlouhodobým, neboť v obou případech došlo i k dopadu na výsledek hospodaření. Než k dlouhodobým vazbám přejdeme, jen připomeňme, že se nám změnil výsledek hospodaření, aniž by se změnila splatná daň z příjmů. Ta přirozeně není konsolidačními postupy nijak ovlivněna, musí tak nastoupit daň odložená. Jedná se totiž o přechodné rozdíly mezi účetním výsledkem hospodaření a daňovým základem – v prvním případě se realizuje rozpuštěním opravné položky vyvolaným například odpisem nedobytné části pohledávky, v druhém případě dojde k realizaci odpisem té části závazku, která převyšuje pořizovací hodnotu pohledávky.

Dlouhodobé vzájemné vazby

Typickou dlouhodobou vzájemnou vazbou je vyloučení dopadů přeprodání zásob nebo přeprodání dlouhodobého majetku. Ukažme si schematické příklady obou situací.

Pro vyloučení dopadů přeprdeje zásob vycházejme z toho, že společnost A pořídila předmětné zásoby za 90, aby je společnosti B prodala za 100, společnost B svůj závazek do konce účetního období uhradila. Společnost B stihla do konce účetního období spotřebovat 60 % těchto zásob. Jak bude vylučování této vazby vypadat? Opět si tabulku omezme jen na údaje relevantní k přeprdeji zásob:

Položka	Společnost A	Společnost B	Prostý součet	Vyloučení vzájemných vazeb	Konsolidované hodnoty
Zásoby		40	40	-4	36
Náklady na spotřebu materiálu		60	60	-6	54
Náklady na prodaný materiál	90		90	-90	0
Tržby z prodeje materiálu	100		100	-100	0

Smyslem vyloučení takové vzájemné vazby je odstranit z konsolidované účetní závěrky zisk, který společnost A realizovala z přeprdeje zásob. Kontrolou je pro nás následující úvaha – konsolidační celek pořídil od externího subjektu zásoby v hodnotě 90 (nákup zásob společností A), aby z nich do konce roku spotřeboval 60 % (spotřeba společností B), tedy 54. Zbýlých nespotebovaných 40% zůstalo ke konci období ležet na skladě.

Co se bude dít další rok? Aktualizujme tabulku o informaci, že veškeré přeprdané zásoby byly ke konci dalšího účetního období již plně spotřebovány:

Položka	Společnost A	Společnost B	Prostý součet	Vyloučení vzájemných vazeb	Konsolidované hodnoty
Zásoby		0	0		0
Vlastní kapitál		-4	-4	4	0
Náklady na spotřebu materiálu		40	40	-4	36
Náklady na prodaný materiál	0		0		0

Tržby z prodeje materiálu	0	0	0
---------------------------	---	---	---

Částka ve vlastním kapitálu vznikla agregací dopadu vyloučení vzájemné vazby v prvním roce jako rozdíl zisku z přeprdeje zásob ve výši 10 ($100 - 90$) a vyloučené marže ze spotřebovaných zásob ve výši 6. Současně byla tato částka v prvním roce důvodem pro zaúčtování odložené daně, v druhém roce, kdy došlo k realizaci přechodných rozdílů, bude i tato odložená daň rozpuštěna.

Obdobný přístup použijeme i u přeprodaného dlouhodobého majetku. Pouze s tím rozdílem, že zatímco u zásob byl přechodný dopad do konsolidovaného výsledku hospodaření způsoben nespotebovanou částí zásob, u přeprdeje dlouhodobého majetku nám vzniká rozdíl díky postupnému odepisování. Lépe to bude zřejmé z následujícího příkladu.

Společnost A přeprodala společnosti B používaný dlouhodobý majetek. Jeho zůstatková cena ve společnosti A byla 90, prodejní cena byla ve výši 100. Odpisy jsou nastaveny tak, že v roce přeprdeje bude odepsáno 60 % pořizovací hodnoty majetku z pohledu společnosti B, v roce následujícím zbývajících 40 % pořizovací hodnoty. Čísla v zadání jsou tedy záměrně totožná s předchozím příkladem, abychom se mohli plně soustředit na prezentaci této vzájemné vazby:

Položka	Společnost A	Společnost B	Prostý součet	Vyloučení vzájemných vazeb	Konsolidované hodnoty
Dlouhodobý majetek		$100 - 60 = 40$	40	-4	36
Odpisy dlouhodobého majetku		60	60	-6	54
Náklady na prodaný dlouhodobý majetek	90		90	-90	0
Tržby z prodeje dlouhodobého majetku	100		100	-100	0

Hodnoty v tabulce jsou přirozeně totožné s předchozím příkladem, jen se změnily pozice, na kterých hodnoty vykazujeme a vylučujeme (v případě dlouhodobého majetku byl navíc jen pro snazší pochopení naznačen vzorec výpočtu zůstatkové ceny dlouhodobého majetku). Pokud by majetek nebyl mezi společnostmi přeprodán, znamenalo by to, že by v odepisování pokračovala společnost A a odepsala 60% ze zůstatkové ceny 90, tedy rovných 54. Aktualizovaná zůstatková hodnota ke konci účetního období by byla 40 % z 90, tedy 36. Zdá se, že jsme vyloučením této dlouhodobé vzájemné vazby opět eliminovali vnitroskupinový zisk, což je správně. A tak můžeme přikročit k druhému období:

Položka	Společnost A	Společnost B	Prostý součet	Vyloučení vzájemných vazeb	Konsolidované hodnoty
Dlouhodobý majetek		0	0		0
Vlastní kapitál		-4	-4	4	0
Odpisy dlouhodobého majetku		40	40	-4	36
Náklady na prodaný dlouhodobý majetek	0		0		0
Tržby z prodeje dlouhodobého majetku	0		0		0

Komentář k tabulce popisující druhé konsolidační období by se opakoval, byl by analogický k příkladu s přeprodejem zásob. Proto se na tomto místě omezím pouze na zopakování upozornění, abyste při takovém vylučování nezapomněli na odloženou daň.

Konsolidační úpravy

V ustanovení § 22 zákona 563/1991 Sb., o účetnictví, konkrétně v odstavci 7 se můžete dočíst, že „konsolidovaná účetní závěrka musí být sestavena tak, aby podávala věrný a poctivý obraz předmětu účetnictví a finanční situace konsolidačního celku, účetních jednotek pod společným vlivem a účetních jednotek přidružených“. Jinými slovy – i na úrovni konsolidované účetní závěrky je nejvýše postavena zásada věrného a poctivého obrazu, které se podřizují zásady jiné.

Z doposud napsaného textu nicméně vyplývá, že konsolidace je spíše o sčítání a odčítání čísel převzatých z účetních závěrek jednotlivých společností zahrnutých do konsolidačního celku než o promítání věrného a poctivého obrazu. Jak se s tím tedy vypořádat?

Použijeme nástroj obecně označovaný jako konsolidační úpravy. Můžete si je představit jako dodatečné účetní zápisy, přirozeně podvojně, doplňované do zvláštní účetní knihy vztahující se k celé konsolidaci. Důvody pro vznik a zachycení konsolidačních úprav lze rozdělit do tří základních skupin:

1. **Posun v čase** – ne náhodou vzniká obvykle konsolidovaná účetní závěrka se zpožděním za závěrkami jednotlivých společností zahrnutých do konsolidačního celku. A vzniká-li něco později, platí současně i tvrzení, že to něco vzniká na základě novějších, chcete-li aktuálnějších informací. Představme si například situaci, kdy účetní jednotka ve své účetní závěrce prezentovala rezervu na probíhající soudní spor. Než byla sestavena konsolidovaná účetní závěrka skupiny, kam tato účetní jednotka náleží, byl soudní spor rozhodnut a to ve prospěch naší dceřiné společnosti. Rezerva, v individuální účetní závěrce správně vykázaná, se už nyní jeví jako nadbytečná. A pomocí konsolidační úpravy tento zdánlivý rozpor odstraníme:
  - snížíme rezervy na soudní spory v pasivech a
  - snížíme náklady na tvorbu rezerv na soudní spory.
2. **Sjednocení používaných účetních metod** – čím více společností budeme mít zařazených do konsolidačního celku, tím více je pravděpodobné, že každá z nich bude využívat jiných účetních metod. A to ať z důvodu, že naše národní legislativa v řadě účetních oblastí vhodně připouští volbu z více variant, nebo z toho prostého důvodu, že konsolidujeme společnosti pocházející z různých koutů světa a tedy i používajících různých národních úprav účetnictví. Jak již ale v úvodu článků ke konsolidované účetní závěrce bylo uvedeno, základní premisou a důležitou fikcí konsolidované závěrky je, že se tváří jako účetní závěrka jednoho velkého podniku. A jakkoli velký podnik používá stejné účetní zásady – metody odepisování dlouhodobého majetku, tvorby opravných položek k pohledávkám, zachycení odhadů apod.

Ne vždy bude v praxi možné pro účely konsolidace veškeré informace získané od do konsolidace zařazených účetních jednotek zcela sjednotit, nicméně alespoň ty největší rozdíly se musíme snažit zhladit. A k tomu opět poslouží konsolidační úpravy.

3. **Oprava chyb v účetních závěrkách účetních jednotek** – i účetní jsou lidé chybující a jimi stvořená účetní závěrka může obsahovat méně či více významné chyby. A může se stát, že přes všechny kontrolní činnosti tyto chyby v závěrce zůstanou a závěrka je s těmito chybami schválena a zveřejněna.

Pokud se o těchto chybách dozvíme včas před dokončením konsolidované účetní závěrky, není důvod, abychom pro účely konsolidace tuto chybu neopravili. A to opět za pomoci konsolidačních úprav.

Ke konsolidačním úpravám je nutné doplnit ještě dvě poznámky.

Většina konsolidačních úprav má dopad na konsolidovaný výsledek hospodaření nebo na konsolidovaný vlastní kapitál. Celková konsolidovaná splatná daň se nicméně nijak nemění, ta je dána prostým součtem splatných daňových povinností jednotlivých společností zařazených do konsolidačního celku. Co z toho pro nás vyplývá? Konsolidační úprava s dopadem na výsledek hospodaření nebo na vlastní kapitál bude obvykle znamenat i nutnost zabývat se **odloženou daní** z této úpravy. Naštěstí poměrně jednoduchou povinností vzhledem ke stabilní sazbě daně z příjmů právnických osob a při uvědomění si principu, že daň je ve své podstatě kompenzačním nástrojem snižujícím dopad samotné konsolidační úpravy. Pokud jsme tedy například konsolidační úpravou zvýšili výsledek hospodaření vlivem rozpuštění rezervy na právní spory, budeme účtovat o odloženém daňovém nákladu (závazku), který toto zvýšení výsledku hospodaření kompenzuje.

Druhá poznámka ke konsolidačním úpravám se dotýká jejich dlouhodobých dopadů. I z předchozího odstavce věnovaného odložené dani vyplývá, že s konsolidační úpravou je spojena jakási přechodnost. V našem případě s rozpuštěním rezervy na soudní spory to bude tak, že zatímco v prvním roce tuto rezervu za pomoci konsolidační úpravy rozpustíme, v roce následujícím se budeme muset vypořádat s faktem, že rozpuštění rezervy bylo provedeno v individuální závěrce účetní jednotky. A tak související konsolidační úpravou budeme muset toto rozpuštění naopak eliminovat. Pokud se k tomuto kroku neodhodláme, rozpustíme v konsolidované účetní závěrce rezervu na právní spory hned dvakrát – poprvé v prvním roce za pomoci konsolidační úpravy, podruhé v druhém roce přenesením údajů z individuální účetní závěrky dotyčné společnosti. A dvojitý rozpuštění jen jednou vytvořené rezervy bude jako chybné připadat i účetnímu laikovi. K eliminaci tedy zcela jistě přistoupíme.

Rok	Operace	Individuální účetní závěrka	Konsolidovaná účetní závěrka	Odložená daň
20X1	Tvorba rezervy na soudní spory	Náklad +100 Rezerva +100		
20X1	Konsolidační úprava – storno rezervy na soudní spory		Náklad -100 Rezerva -100	Náklad +19 Odložený daňový závazek +19
20X2	Rozpuštění rezervy na soudní spory	Náklad -100 Rezerva -100		
20X2	Konsolidační úprava – storno rozpuštění rezervy na soudní spory		Náklad +100 Rezerva +100	Náklad -19 Odložený daňový závazek -19

To, že v sobě mají konsolidační úpravy zakódovánu tuto dlouhodobost, s sebou nese nejednu nepříjemnost vyplývající z toho, že na konsolidační úpravy prováděné v minulosti z nějakého důvodu zapomeneme. Ona to nemusí být úprava z minulého roku, její život a tím i dopad do konsolidace

může být výrazně delší. A ono opomenutí se nám projeví v tom, že nám zkrátka a jednoduše najednou nebude „něco na něco sedět“. A nebudeme vědět proč.

Jednou z pomůcek, jak se takovým situacím vyhnout, je průběžné odsouhlasení vývoje konsolidovaného vlastního kapitálu. Proces je to jednoduchý:

1. zjistíme stavy konsolidovaného vlastního kapitálu na počátku a na konci účetního období;
2. zjistíme změny jednotlivých položek vlastního kapitálu (základního kapitálu, ostatních kapitálových fondů, statutárních fondů, ...) za účetní období jako rozdíl konečného a počátečního stavu;
3. z jednotlivých účetních závěrek do konsolidace zahrnutých společností a za pomoci konsolidačních úprav tyto změny vysvětlíme, svým způsobem zinventarizujeme.

Pokud se nám podaří změnu stavu jednotlivých položek konsolidovaného vlastního kapitálu vysvětlit zcela, lze i konstatovat, že jsme nezapomněli na žádnou v minulosti provedenou konsolidační úpravu. A návodkem máme připravený výkaz o změnách vlastního kapitálu, který můžeme zařadit do sady dokumentů dohromady tvořících konsolidovanou účetní závěrku.

Konsolidované cash-flow

Zatímco rozvaha poskytuje okamžikový vzhled na majetek a závazky konsolidačního celku a výkaz zisku a ztráty tuto informaci doplňuje o dynamický pohled na výnosy a náklady za uplynulé účetní období, o penězích, o které jde především, toho moc nevíme. V individuální účetní závěrce v takový moment nastupuje přehled o peněžních tocích (cash-flow), aby svého čtenáře informoval o tom, kde účetní jednotka peníze generuje a kde je naopak spotřebovává. Proč by s něčím takovým nemohla disponovat i konsolidovaná účetní závěrka?

Přestože je význam konsolidovaného cash-flow snížen umístěním jeho úpravy do Českého účetního standardu pro podnikatele číslo 020, konkrétně do jeho osmé části (na rozdíl o konsolidované rozvahy a konsolidovaného výkazu zisku a ztráty, které jsou oba řešeny vyhláškou 500/2002 Sb., tedy nadřízenou právní normou), nelze ke cash-flow přistupovat s přílišným odstupem. Uvědomíme-li si, že uživatelem konsolidované účetní závěrky je především aktuální či potenciální investor, který očekává ze své investice zisk v podobě dividend, tedy konkrétních peněz, cash-flow konsolidačního celku pro něj bude zcela jistě zajímavým zdrojem informací.

Tato trilogie článků není věnována problematice sestavování cash-flow, to je svým způsobem samostatné téma, kterému se časopis, který držíte v ruce, věnoval například v loňském listopadovém čísle. Na tomto místě se tedy omezme na dvě základní otázky:

1. v čem se od sebe liší cash-flow individuální účetní jednotky od cash-flow konsolidačního celku
a
2. alespoň náznakem jak sestavit cash-flow skupiny podniků.

Odpověď na první otázku můžeme hledat se stejnou logikou, jaká nám definuje rozdíly mezi jinými individuálními a konsolidovanými výkazy, tedy rozvahou a výkazem zisku a ztráty. Již zmíněná ustanovení Českého účetního standardu pro podnikatele číslo 020 doporučují standardně používanou strukturu výkazu rozšířit o několik dalších položek. Jedná se o následující:

- A.1.1. Odpisy stálých aktiv s výjimkou zůstatkové ceny prodaných stálých aktiv a dále umořování oceňovacího rozdílu k nabytému majetku a goodwillu a odpis konsolidačních rozdílů – v tomto případě se jedná o rozšíření původního obsahu řádku A.1.1., které je nicméně očekávatelné. Odpis konsolidačního rozdílu je ze své podstaty nepeněžní operací a z toho důvodu je k němu nutné přistupovat stejně jako k odpisům jiného dlouhodobého majetku.
- A.1.4. Výnosy z dividend a podílů na zisku s výjimkou vyplacených od účetních jednotek v konsolidačním celku – i v tomto případě se jedná o upřesnění obsahu řádku, tentokrát ale způsobené vyloučením vzájemných vztahů – vnitroskupinových dividend.
- B.4. Peněžní toky z nákupu podniku nebo jeho části – v tomto případě se jedná o nově přidaný řádek se zajímavým obsahem vlastním pouze konsolidaci; upozorňuje na výdaje spojené s rozšířením konsolidačního celku. Nabízí se otázka, zda by stejně nemělo být naloženo i s příjmy z případného odprodeje, tedy transakce opačné.
- C.2.2. Vyplacení podílu na vlastním kapitálu společníkům mimo konsolidační celek (-), C.2.4. Úhrada ztráty společníky mimo konsolidační celek (+) a C.2.6. Vyplacené dividendy nebo podíly na zisku (-) kromě dividend a podílů vyplacených mezi účetními jednotkami konsolidačního celku – opět se jedná pouze o zpřesnění obsahu jinak standardních řádků výkazu.
- C.3. Přijaté dividendy a podíly na zisku od účetních jednotek mimo konsolidační celek, s výjimkou účetních jednotek, jejichž předmětem činnosti je investiční činnost (investiční obchodní společnost od podniků a fondy) (+) – v tomto případě se jedná o zajímavé rozšíření možností vykazování přijatých dividend, neboť v cash-flow individuální účetní jednotky má tvůrce výkazu možnost volby mezi provozním a investičním patrem, v případě konsolidace se tato volba obohacuje o další možnost, kterou je finanční patro.
- D. Rozdíly způsobené dopadem kursových rozdílů na základě zahrnutí konsolidovaných účetních jednotek do konsolidace – a stejně lze hodnotit i přidání zcela nové části výkazu cash-flow, kde vedle patra provozního (A.), investičního (B.) a finančního (C.) vzniká zcela nové patro D. obsahující pouze a jedině nepeněžní položku reprezentovanou kursovými rozdíly vplynuvších z aplikovaných konsolidačních technik. I zde si můžeme položit otázku, zda je to nezbytné a zda nepostačuje využít například řádku A.1.6. věnovaného ostatním nepeněžním operacím a obsahujícím například kursové pohyby dlouhodobých investic oceňovaných pořizovací cenou nebo kursové pohyby dlouhodobých závazků.

Postupme ale dále, a to k způsobu sestavení samotného výkazu. Jak již bylo napsáno, tento článek nemůže jít do detailů, nicméně naznačit můžeme.

V zásadě jsou používány dva způsoby vedoucí k sestavenému konsolidovanému výkazu cash-flow:

1. První způsob kopíruje sestavení totožného výkazu na individuální úrovni. Východiskem tak je konsolidovaná rozvaha a konsolidovaný výkaz zisku a ztráty, ze kterých se sestaví základní obsahová kostra výkazu. Hodnoty se pak „dočišťují“ tak, aby věrněji zobrazovaly peněžní pohyby, jsou tedy vylučovány investiční závazky, úrokové závazky, pohledávky z prodeje dlouhodobého majetku, prostě typické úpravy vedoucí k sestavení výkazu. Tento způsob vede obvykle k věrnějším hodnotám, nicméně je náročný na informace týkající se „dočišťujících“ informací získávaných od společností zařazených do konsolidačního celku.

2. Druhý způsob tuto informační náročnost řeší tak, že předpokládá, že jednotlivá cash-flow společností zahrnutých do konsolidačního celku jsou sestavena správně a za pomoci totožných metod. Platí-li tento předpoklad, stačí tato jednotlivá cash-flow sečíst a ze součtu vyloučit konsolidační operace počínajíc základním vyloučením, přes vyloučení vzájemných vazeb a konče promítnutím konsolidačních úprav. Metoda je to nesporně jednodušší, nicméně každé zjednodušení něco stojí – vypovídající schopnost výkazu bude velmi pravděpodobně nižší ve srovnání s prvním způsobem.

Ať se rozhodnete pro první či pro druhý způsob, je jisté, že se bude jednat o pozitivní rozhodnutí. To proto, že jste již překonali úvodní otázku, zda výkaz cash-flow do konsolidace vůbec zařadit. A překonali jste ji správným závěrem – neochudit čtenáře Vaší práce o hromadu důležitých informací.

Příloha ke konsolidované účetní závěrce

I příloha ke konsolidované účetní závěrce doznává změn ve srovnání s její variantou vlastní individuální účetní jednotce. A lze přirozeně očekávat, že tyto změny či spíše rozdíly vyplývají z důvodu, že konsolidovaná účetní závěrka nepopisuje jeden, ale hned celou skupinu podniků.

Prvním významným doplněním přílohy ke konsolidované účetní závěrce je informace o konsolidačním celku. Konsolidující účetní jednotka v této části přílohy své čtenáře informuje o:

- společnostech, které patří do konsolidačního celku;
- metodách, kterými jsou jednotlivé společnosti konsolidovány, resp.
- důvodech, proč společnosti, které do konsolidačního celku náleží, konsolidovány nejsou.

Častou slabou stránkou příloh k účetním závěrkám bývá, že jejich autoři předpokládají, že je čtou jen účetní. A tak jednak používají čistě účetní jazyk (kolik neúčetních tuší, co znamená obrat „zaúčtováno do spotřeby“) a jednak dostatečně nevysvětlují používané účetní metody. Konsolidace jako taková je postavena rovněž na metodách (plná, poměrná a ekvivalenční metoda konsolidace), které je nanejvýš vhodné čtenářům lidským jazykem vysvětlit. To bude obsahem dalšího doplnění přílohy.

Jednou z účetních metod vyvolanou konsolidací je způsob odepisování konsolidačních rozdílů. Ve třetí doplňované části přílohy ke konsolidované účetní závěrce tak uveďte, jak je jeden každý konsolidační rozdíl odepisován. A to nejméně ve struktuře:

- obchodní firma společnosti, díky jejíž akvizici konsolidační rozdíl vznikl;
- doba odepisování konsolidačního rozdílu, případně způsob stanovení výše odpisu;
- pořizovací (vstupní) hodnota konsolidačního rozdílu;
- odpis konsolidačního rozdílu za prezentované období;
- zůstatková hodnota konsolidačního rozdílu.

Další části přílohy ke konsolidované účetní závěrce jsou ne nepodobné těm, které jsou známé ve spojené s přílohou k účetní závěrce individuální. Domnívám se tak, že je není nutné jednotlivě popisovat, případní zájemci o kompletní seznam se mohou začíst do ustanovení § 67 vyhlášky 500/2002 Sb. Tuto krátkou pasáž věnovanou příloze si tak dovoluji ukončit upozorněním na povinnost konsolidující účetní jednotky zveřejnit v příloze ke konsolidované účetní závěrce náklady na odměny statutárnímu auditorovi. Tato povinnost je obsažena i v příloze k individuální účetní

závěrce, nicméně se jí lze bez trestu vyhnout právě odvoláním se na skutečnost, že tyto údaje jsou v agregované podobě obsaženy v účetní závěrce konsolidované.

A tímto upozorněním končí tato trilogie článků věnovaná konsolidované účetní závěrce. Zatímco samotné účetnictví je podle autora více o odhadech, posuzováních, hledání spolehlivých informací, konsolidace stojí na správných počtech, technice a představitosti. Ne každý účetní tak může snadno konsolidovat, ne každý konsolidátor musí nezbytně umět každodenní účtování.

Nicméně věrná a poctivá konsolidovaná účetní závěrka stojí na dobře odvedené práci obou. Bez kvalitního každodenního účtování nemá smysl tvořit agregaci na úrovni celé skupiny podniků.